

10692

Vanarahva
tarkusesalv

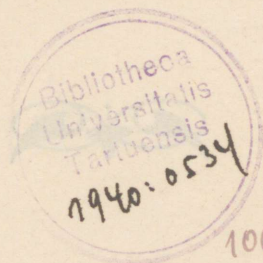

Hind 30 senti.

Vanarahva tarkusesalv

Kirjastaja Lind

10692

A-13663

Alljärgnevad 132 teadet on kogutud vanarahva tarkusesalvest, mis ka meieaja rahvale kõlbulikud teada, sest nad väärivad mõnesugusel määral tähelepanu lihtsamal viisil ilmade ennustamises. Et õieti ennustada, tuleb hoolega jälgida loodusenähtusi ja kohalikke tunnuseid.

1. Tulekahju korral saab hobust kergesti tallist välja tuua, kui tal sadul ehk riistad selga pannakse.

2. Hoiu suu kinni, siis süda jahtub.

3. Millest süda täis, sellest räägib suu.

4. Ilus ja vaikne jaanuar toob kena kevade ja rikka suve.

5. On jaanuaril hästi sügav lumi, kasvab suvel pikk ja paks vili.

6. Tormine jaanuar kuulutab suveks kanget kõue.

7. On jaanuaril soojad ilmad, maa haljas siis tuleb halb aasta.

8. Mida külmem ja ühtlasem veebruarikuu, seda soojem saab suvi.

9. Saab veebruarikuul härg räästa alt juua, siis ei saa märtsi kuul kana nokka kasta.

10. Pudenevad küünlakuus kuuseokkad, siis hakkab lumi paastukuus sulama.

11. Madisepäeval antakse kanale võti kätte ja saadetakse ise teri otsima.

12. Küünlakuu lõpul külmad põhja tuuled kuulutavad viljarikast aastat.

13. Küünlakuu udu toob vihmase suve.

14. Ei ole põhjatuuli küünlakuul, tulevad nad paastukuul järele.

15. Mida tuulisem veebruar, seda ilusam märts ja aprill.

16. On veebruar sula, tuleb halb adraaasta.

17. On jaanuari kuu esimestel päevadel mets härmas-, saab hästi terakas suvevili.

18. Ei ole märtsil vett, siis ära oota aprillil heina.

19. Müristab märtsi kuul, siis sajab lund mai kuul.

20. On märtsi kuu kuiv, aprill vihmane, siis täidavad nad salved ja küünid täis.

21. Lõoke toob lõuna sooja, pääsuke — päeva sooja ja ööpik — öö sooja.

22. Kui 7, 8 ja 9 aprilli öödel külmetab, siis külmetab veel 40 ööd ja kevade on külm.

23. Mida laiemad aprilli ajad, seda suuremad suvel heina kaared.

24. Aprillikuu lumi on septembrikuu sõnniku eest.

25. Aprillikuu lumi tuleb talvist lund sööma.

26. Kui enne Jüripäeva veised karjamaalt ölekõrsi suus koju toovad, tuleb halb viljaaasta, kui heinakõrsi, siis halb heinasaak.

27. Kui suured veed vara ja korraga lähevad, siis oldagu hoolas varase külviga.

28. On enne Jüripäeva palju härma ja halla, saab hää viljaaasta.

29. On ristipäevade vahed külmad, siis paranda aidasalved ära.

30. Õitsevad toomingad kaks nädalat, kestab sügis kaks kuud; õitsevad nad 3 päeva on sügisel vara lumi maas.

31. Kannavad toomingad rohkesti marju saavad terakad rukkid.

32. Vihmase ilmaga ei külvata mitte vilja, vaid umbrohtu.

33. Kesva külva, kui männa kasvud looka tõmbavad.

34. Kukub kägu lehtmetsas, saab soe kevade, kui okasmetsas, siis külm kevade.

35. On rukki-rääku heinamaal kuulda, saab hääd heinasaaki, kui põllul, siis hääd põllusaaki.

36. Läheb mets ruttu lehte, peab põllumees kahe käega külvama.

37. On maikuu kuiv, juunikuu niiske, siis hõiskab põllumees.

38. On lehed longus, tuleb pikse vihma.

39. Tõmbavad õied ennast kokku, kestab sadu mitu päeva.

40. Kukub kägu veel kaua pääle jaani-päeva, tuleb hiline talv, lõpetab ta enne jaani kukkumise, siis varajane.

41. Kui kesa kõvalt küntakse, tuleb kõva rukis.

42. Kui seitsme magaja päeval sajab, siis kestab sadu veel 7 nädalat.

43. Jaanikuu müristamine toob hääd vilja.

44. Enne jaani ära atra kiida.

45. Niiske, märg ja soe jaanikuu täidab kotid, salved ja keldrid.

46. Oine sadu ei kesta kaua, küll aga see, mis päeval hakkab.

47. Kust poolt tuul pööripäeval ja paar päeva pärast pööripäeva puhub, säält poolt puhub ta enamasti järgmise pööripäevani.

48. On hommikul paks kaste maas, saab päeva ilus ilm, ei ole kastet sugugi — hakkab vihma sadama.

49. Heina Maarja käseb niitma hakata, sest enne Jakobit on heina sees nael mett, pärast Jakobit aga nael vett.

50. Vaagub peoleo kassi kombel, hakkab vihma sadama.

51. Läheb päike punetades ja selgesti looja, siis tähendab see kuiva ilma; on vingupilved ja rõngad päikese ümber, siis hakkab sadama.

52. Seisab udu metsa latvade pääl, on vihma oodata.

53. Sinine udu toob põuda.

54. Jätavad ämblikud võrgutegemise pooleli, läheb ilm väheks ajaks halvaks.

55. Lendavad mesilased õhtul kaua, tuleb teisel päeval halb ilm.

56. Pigistavad mesilased sügisel oma välimised augud hoolega kinni — tuleb külm talv.

57. Teevad sipelgad suured hunnikud ülesse, tuleb pikk ja külm talv.

58. On rukki külvamise ajal palju ämbliku võrke maas, kasvab ilus oras.

59. Kisuvad ämblikud võrgud katki, on halb ilm tulemas, tulevad nad pesast välja ja hakkavad võrku kuduma, on hääd ilma loota.

60. Jooksevad pilved kahte pidi, sadab kaua vihma.

61. Õitsevad pihlakad tugevasti, saab suvi kuiv olema.

62. Kured annavad veel kuu aega kartulid korjata.

63. Jäävad kase ja paju latva lehed kauks, siis tuleb aegsasti talv ja kena kevade.

64. Palju pähklaid ja tõrusid toovad pika, külma ja kareda talve.

65. Kui puulehed enne Mihkclipäeva maha langevad, siis läheb lumi enne Paastumaarjapäeva ära ja enne Jüripäeva on hein metsas.

66. Punetab päike tõusu ajal, siis hakkab sadama.

67. Missugused vanakuu ilmad, niisugune on ka noorekuu hakatus.

68. Noore- ja täie kuuga muutuvad ilmad.

69. Kui kuu 3 päeva pääle loomise maoli on, tähendab ta pehmet aega.

70. Kuri kuu kummuli, hää kuu seliti, soe kuu serviti ja madalas-, külm kuu küliti ja kõrgel.

71. Sajab lund noore kuuga põhja poolt, saab talve, kui lõuna poolt, siis sulab lumi varsti ära.

72. Sügisene udu tähendab sooja.

73. Külm ja tuuline oktoober kuulutab külma ja tuulist jaanuari ning veebruari.

74. Kui kajak kisab, ehk kui kured ära lähevad, tulevad halvad ilmad.

75. Kui varesed puu latvades istuvad, lähevad ilmad külmaks, on neid põldudel näha, läheb sulale.

76. Kui Mart külmetab, Kadri sulatab, Andres annab lund, siis Nigul needab seda maa külge.

77. Kadripäeva sula kestab Andrese päevani.

78. Kui talvekuul sajab rohkesti lund, annavad viljapuud ja ristikkein rohkem saaki.

79. On jõulukuu pehme ja muutlik, siis ei ole tervel talvel suurt külma.

80. On jõulukuu märg ja niiske, jäävad aidad ja keldrid tühjaks.

81. Kui hiired talvel kangesti viljakotte katki närivad, saab järgmisel suvel halb aasta. niisama ka siis, kui tedred tihti metsast välja põldude pääle käivad.

82. Kui jõulukuul teed harjas, saab tulevane suvi viljarikas.

83. Külmal jõulukuu ja hää aasta on vennad.

84. Kui päeval on hästi soe, öösel aga jahe või külm, siis püsib kuiv ilm.

85. Kui taevas varahommikul on selge, enne lõunat aga tekivad ümarikud rünkpilved, mis peale lõunat veelgi tihenevad, kuid õhtuks jälle kaovad, siis püsib ilus ilm. Ka sel korral, kui rünkpilvedest kõrgemal tekivad aeglaselt liikuvad kiudpilved, millised päeva jooksul kaovad, püsib ilus ilm.

86. Kui päeval valitseb selge ilm ja enne õhtut ilmuvad tihenevad ja paksemad pilved, siis on oodata ilma halvenemist ja vihma (talvel lund).

87. Kui öösel valitseb tuulevaikus, hommikul aga paar tundi pärast päikese tõusu tekib kerge tuul, mis keskpäeval tugevneb, kuid õhtuks vaikib, siis püsib kindlasti selge

ja kuiv ilm. Kui aga tuul õhtul ei vaiki, vaid koguni kõveneb, siis on oodata sadu ja isegi tormi.

88. Kui õhuniiskus hommikul ja enne lõunat tugevasti kahaneb, õhtul aga jälle suureneb, siis on see häa ilma tunnus.

89. Kui kiud- ehk sulgpilved lääne- või lõunapoolselt taeva äärest kiiresti lähenevad, siis on oodata ühe kuni kahe päeva jooksul madalrõhkonna kohalejõudmist ühes pilvituse suurenemisega, sajuga ja tuule tugevnemisega.

90. Kui pikad kiudpilvede ribad või rahvakeeles noalaeva-pilved ulatuvad üle taeva ja näivad silmapiiril koonduvat ühte punkti, siis on lähenemas osamiinimum (suure madalrõhkonna äärel tekkinud nõrk madalrõhkkond), mis võib põhjustada sadu ja suvel sageli tugevat temperatuuri tõusu ning äikest.

91. Kui suvel päeva jooksul tekivad lambavilla kujulised kõrgrünkpilved, ja enne õhtut ilmuvad neile lisaks veel madalamal asetsevad kihtrünkpilved, siis vaikse ja sooja ilma puhul võib öösel oodata äikest.

92. Kui keskpäeval tekib suurel hulgal rünkpilvi, mis näivad ühinevat ja muutuvat madalateks kihtpilvedeks, siis läheneb madalrõhkkond ja halveneb ilm.

93. Kui rünkpilved kasvavad suurte mägede kujulisteks ja puhuvad muutlikud tuuled, siis on varsti oodata äikesevihma. Kui rünkpilv muutub alasikujuliseks ja kiiresti kasvab, siis on oodata äikesevihma ja rahet.

94. Kui talvel selgeilmalise päeva õhtupoolikul ja tuulevaikuse puhul madalad kihtpilved uduloorina katavad kogu taeva, siis püsib endiselt külm ilm.

95. Kui tuul muutub tugevamaks ja kella osuti suunas (möödapäeva) pöördub, siis pilvitus hakkab kahanema, hoosajud harvenevad ja temperatuur langeb. Kui aga tuul tugevneb ja kellaosuti liikumisele vastupidises suunas (vastupäeva) pöördub, siis on oodata suvel vihmasadu, temperatuuri langemist; talvel aga lumesadu, tuisku, tormi ja külma kõvenemist.

96. Talvel lääne- ja lõunapoolsed tuuled toovad meile temperatuuri tõusu; ida- ja põhjapoolsed tuuled temperatuuri langemist ja külma kõvenemist, eriti ida- ja kirdetuuled, kui nad püsivad mitu päeva.

97. Rõngaste ilmumine ümber päikese ja kuu tähendab ilma halvenemist.

98. Kui täiesti selge taeva puhul läänes pärast päikese loojumist püsib kaua hõbedane helk, siis kestavad ilusad ilmad.

99. Purpurpunane koit tähendab mõnikord sadu, helekollane aga ilusat ilma.

100. Kui eha kestab kauemini ja koit algab varemini, kui harilikult, siis on oodata ilma halvenemist.

101. Kui nõrgad või kaugelt kostuvad hääled on eriti selgesti kuuldavad, siis tähendab see, et alumised õhukihi on väga niiskuserikkad ja võib oodata sadu, suvel mõnikord ka äikest.

102. Kui mänguriistad kõlavad sumedalt, siis on varsti oodata sadu ja ilma halvenemist. Kui nad aga kõlavad puhtalt ja selgelt, siis muutub ilm jälle paremaks.

103. Tugevad raginad ja kõvemad raksatused raadiovastuvõtjais suvel tähendavad äikese tekkimist kaugemal ümbruses. Kui ragin suureneb, siis äike läheneb. Üldse tähendab raadiokuulamise tingimuste halvenemine (nagu jaamade vastastikku segamiste suurenemine, kaugemate jaamade nõrgalt kuuldavus, hääle puhtuse halvenemine jne.) ka ilmade üldist halvenemist.

104. Tugev kaste õhtul ja öösel on hää ilma tunnus.

105. Kui õhtul või öösel madalatel kohtadel tekib udu, milline pärast päikese tõusu kohe

kaob, siis on oodata ilusat ilma. Tõuseb tugev udu hommikul kõrgele ja muutub madalateks pilvedeks, siis on samal päeval oodata vihma, sajab aga udu maha ja madalaid pilvi ei moodusta, siis püsib enamasti ilus ilm.

106. Kui öösel metsas on tunduvalt soojem kui põllul, siis on see häa ilma tunnus.

107. Kui õhtul kastet ei ilmu ja seejuures valitseb tuulevaikus või nõrk tuul, siis on järgneval päeval oodata vihma.

108. Kui selge taeva ja tuulevaikuse ning väikse õhuniiskuse puhul temperatuur õhtuks langeb $+2$ kraadini Celsiuse järele, siis on madalatel kohtadel oodata öökülma.

109. Kui pilves ilma ja nõrkade tuulte puhul temperatuur langeb ja õhtul läheneb 0 kraadini, siis on oodata öökülma.

110. Üldse tuleb silmas pidada, et baromeetri tõus, tuule vaikimine, pilvede kadumine ja õhuniiskuse vähenemine suurendavad öökülma tekkimise võimalust, kui temperatuur on õhtul ainult mõned kraadid üle nulli.

111. Kui pärast vihma maa hakkab tugevasti aurama või tõuseb maast ja katustest udu, siis tuleb veel vihma.

112. Kevadine udu tähendab külma, sügisene sooja.

113. Kui tuul hakkab undama või vinguma, siis tuleb sadu.

114. Enne muutub tuul, pärast pilved, siis ilm.

115. Kui tuulehood ehk noalaevapilved on taevas lõunast põhjapoole, siis tuleb sadu; on neil aga üks ots läänes ja teine idas, siis enamasti kuiva.

116. Kui tähed talve ööl tugevasti virvendavad, siis kestab külm edasi.

117. Koidupuna kuulutab halbu ilmu, ehapuna aga häid ilmu.

118. Langeb korstna suits alla, siis tuleb vihma.

119. Lendavad pääsukesed madalalt, siis tuleb vihma; lendavad nad aga kõrgelt, siis kuiva.

120. Kui koer rohtu sööb või oksendab, siis on vihma oodata.

121. Kui varblased liiasti sirtsuvad ja käratsevad, siis tuleb äikest.

122. Kui talvel mets kohiseb, siis tuleb sadu või sula.

123. On kuu loomise ajal muutlikud ilmad, siis need püsivad veel ligemale nädala.

124. Noorekuu lumi jääb maha.
125. Kui virmalised vehklevad, siis talvel tuleb külma, suvel aga kuiva.
126. Kui lumi katustelt maha tuiskab, siis tuleb sula.
127. Kui kalakullid tormi ajal merele lendavad, siis on oodata tormi raugemist.
128. Kui kajakad maale lendavad, siis on oodata tormi.
129. Müristab sooja sisse (kestvate soojade ilmade järele), siis lähevad ilmad viluks (jahedaiks); müristab aga külma sisse) kestvate jahedate ilmade ajal), siis muutuvad ilmad soojaks.
130. Lõunast ja idast tulev äike toob sooja, läänest ja loodest tulev aga jahedaid ilmu.
131. Kui pärast sadu ja kõvatuult või tormi tuul pöördub põhjapoole, siis suvel tuleb jahedat ilma ja kuiva, talvel kõva külma.
132. Kust kevadel äikesehood käima hakkavad, sealt käivad nad kogu suve.
-